

VÄRNA

Bäst i Sverige

MO

på integration

Hög invandring. Låg arbetslöshet. Få bidragstagare. Välkommen till platsen där den ekvationen går ihop. Värnamo är vinnaren i Fokus ranking av Sveriges bästa invandringskommuner.

AV MARTIN ÅDAHL OCH HENRIK MALMSTEN, VÄRNAMO, GNOSJÖ, TORONTO (TEXT), JOAKIM ROOS/MOMENT (FOTO) OCH SVEN GRUNDBERG (RESEARCH)

Ar 1993 flydde bosnierna Edin och Emin från Prijedor, en liten vacker stad i västra Bosnien som sedermera blev ökad för den bosnienserbiska arméns koncentrationsläger. De var ungefär lika gamla, hade nästan samma utbildning, visste lika lite om Sverige.

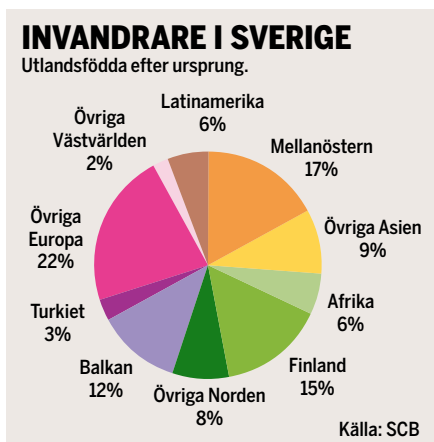
Invandrarverket placerade Emin i Malmö. I dag är Emin arbetslös, går på bidrag. Som 64 procent av bosnierna som kom till Malmö jobbar han inte. ▶

Edin däremot placerades i Värnamo i Småland. I dag är han egen företagare. Liksom 86 procent av bosnierna i Gnosjö-trakten har han arbete.

Edin Blekic i Värnamo finns i verkligheten, vi ska strax berätta om hur han kom till Sverige. Emin däremot är ett fingerat namn, men berättelsen om hur det gick för bosnierna som kom till Sverige är inte bara sann, den är vetenskapligt belagd. Den är hämtad ur en studie av national-ekonomerna professor Jan Ekberg och fil lic Mats Hammarstedt vid Växjö universitet, som följt bosnier på olika platser i Sverige. Jan Ekberg är en av de svenska forskare som försöker besvara landets kanske allra hetaste fråga: Hur ska Sverige lyckas med invandringen?

Migrationen i världen har aldrig varit större än idag. Uppskattningsvis 200 miljoner människor har lämnat sitt hemland för att söka sig utomlands, 10 miljoner av dem är enligt UNHCR flyktingar. Till de rika OECD-länderna kommer varje år cirka tre miljoner människor, minst en femtedel av dem illegalt.

Sverige är ett invandringsland. Hela 12,4 procent av Sveriges befolkning är ut-

skilt bra invandringsland. Arbetslösheten för invandrade är i dag dubbelt så hög som för de infödda. I USA, Kanada och Irland är invandring en livsviktig motor bakom den höga tillväxten, och arbetslösheten ungefär samma för infödda och inflyttade.

Varför är det så stor skillnad mellan länder? Och inom Sverige? Flera studier visar att var man råkar hamna först är helt avgörande för fortsättningen.

I Fokus ranking över Sveriges bästa invandrarkommuner hamnar Gnosjöregionens kommuner i topp, med den största orten i regionen, Värnamo, som vinnare.

OSTKAKA I VÄRNAMO

Vid första anblicken är det svårt att tro att Värnamo är ett av Sveriges mest mångkulturella samhällen. Från kyrktor-

get ser man kommunens betongbyggnad, några butiker och halvtomma caféer.

Ändå är detta en kommun med över 53 nationaliteter. Var femte invånare är utländsfödd, 6 260 av totalt 32 816. Det är bosnier, kosovoalbaner och iranier, men här talas också småländska med tysk, rysk, estnisk, laotisk och dansk accent.

Varje år tilldelas Värnamo 30 flykting-

ar. Men, påpekar Värnamos kommunalråd Maria Leifland, det brukar alltid sluta med att kommunen välkomnar många fler. I fjol tog man emot 98.

Samtidigt är den öppna arbetslösheten bara två procent, och kommunen fick ett plåster i pris av Folksam i fjol för Sveriges lägsta sjuktal. Men framför allt är det här kommunen där alla invandrare jobbar.

Edin Blekic var kulturarbetare i Prijedor där han drev dockteater. 1993 fick han fly med sin familj, hals över huvud, när den delade staden togs över av serbiska nationalister. Han sattes på ett tåg till Sverige, som han visste mycket lite om, utöver att det var kallt och att Sverige var bra på handboll.

Han hamnade i Värnamo. Först tyckte han det var lite isolerat, inte så mycket kulturliv, ingen han kände. Men direkt fick han höra att i Värnamo var det jobb, jobb, jobb.

– Jag minns hur jag satt i klassen svenska för invandrare, SFI. En efter en började de andra försvinna till jobb. Jag började känna trycket själv.

Mottagandet är viktigt, menar Göran Malm, den farbroderliga chefen för den invandrarbyrå som Värnamo haft ända sedan 1972. Omedelbart på introduktionskursen är någon från arbetsförmedlingen med. Flyktingar får en extra morot, en »introduktionsersättning«. Men villkoret är att man är med på kommunens aktiviteter och söker jobb, annars försvinner extrapengen direkt.

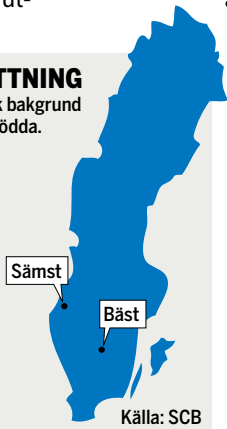
Den enklaste förklaringen till att alla invandrare har jobb ser man annars redan när man närmar sig staden längs E4. Överallt ligger betong- och plåtådor som inhyser små industrier eller försäljning. Här finns över 2 000 småföretag inom en radie av fyra mil.

Men när man promenerar genom Värnamo blir man snabbt påmind om en annan faktor. I centrum reser sig den väldiga Arken, det frikyrkliga allaktivitetscenter där de flesta ungdomar håller till. Här tävlar Missionskyrkan, Pingstkyrkan, Smyrnakyrkan, Allianskyrkan och många fler med Svenska kyrkan om själarna, numera dessutom i sällskap av ►
texten fortsätter på sidan 24.

BÄST OCH SÄMST PÅ SYSSELSÄTTNING

Sysselsättningsgrad bland personer med utländsk bakgrund bland kommuner med mer än tio procent utländsfödda.

BÄST		SÄMST	
Håbo	77%	Helsingborg	51%
Trosa	76%	Lund	51%
Gnosjö	76%	Linköping	51%
Nykvarn	76%	Mellerud	50%
Värmdö	75%	Strömstad	49%
Salem	75%	Haparanda	46%
Österåker	72%	Landskrona	44%
Vallentuna	71%	Malmö	44%
Värnamo	71%	Årjäng	42%
Surahammar	71%	Eda	37%

Källa: SCB

ländsfödd. Det gör Sverige till ett lika stort invandringsland som »smältdegeln« USA, en bra bit före till exempel Frankrike. Varje år kommer cirka 40 000 nya migranter till Sverige. Just i år kommer det att bli ännu fler. Tiotusentals flyktingar är i det nu på väg från inbördeskrigets Irak till Sverige.

Men Sverige har inte varit något sär-

INVANDRINGEN I SVERIGE

Chorizo med bröd

25:-

Pusta med bröd

30:-

Frankfurter
meny

EDIN BLEKIC, 42 ÅR

Kioskägare. Kom till Värnamo 1993. Jobbade med dockteater i Bosnien och tvingades fly till Värnamo där han blev maskinoperatör för att snabbt få ett jobb. Edin är nu egenföretagare. Det bästa med Värnamo, enligt Edin, är att man efter ett tag lär känna mycket folk som hjälper till.

Småland dominerar

Fokus ranking baserar sig på fyra faktorer:

- 1) Andel utrikesfödda i kommunen 2006.
- 2) Antal flyktingar som kommunen har tagit emot 1996–2006, delat på befolkningen 2006.
- 3) Andel sysselsatta av dem som har utländsk bakgrund 2004.
- 4) Ohälsotal för utlandsfödda 2006.

Med hjälp av tillgänglig statistik har varje kommun rankats efter de fyra faktorerna ovan. 1 är bäst och 290 är sämst. Den sammanlagda rankingen ges av genomsnittet av de fyra faktorerna.

KOMMUN	Rankning	Andel utlandsfödda	Flyktingmottagande ¹	Arbetslöshet invandrare ²	Ohälsotal invandrare ³
VÄRNAMO	1	39	59	16	43
HYLTE	2	55	37	45	39
VAGGERYD	3	62	58	51	33
SALEM	4	44	112	7	67
GNOSJÖ	5	21	171	3	42
UPPVIDINGE	6	67	53	83	37
ÄLMHULT	7	85	115	33	31
NACKA	8	29	124	58	63
UPPLANDS-BRO	9	18	77	40	169
LIDINGÖ	10	45	170	74	16
SÖDERTÄLJE	11	4	5	160	137
HUDDINGE	12	5	41	128	134
VÄRGÅRDA	13	159	22	66	62
NORA	14	139	8	161	22
UPPLANDS VÄSBY	15	12	123	42	158
VALLENTUNA	16	84	187	17	49
SOLLENTUNA	17	24	144	94	77
TÄBY	18	46	208	36	51
NÄSSJÖ	19	133	15	169	26
STRÄNGNÄS	20	99	117	52	85
STOCKHOLM	21	13	35	213	94
SUNDBYBERG	22	8	98	133	116
FAGERSTA	23	25	33	25	274
ÖSTERÅKER	24	73	207	14	66
SURAHAMMAR	25	20	44	18	281
HALLSTAHAMMAR	26	28	6	64	270
FINSPÅNG	27	89	87	63	131
ALVESTA	28	97	39	77	164
BOTKYRKA	29	2	16	182	180
VAXHOLM	30	129	211	19	23
VÄXJÖ	31	66	50	207	59
LJUNGBY	32	76	104	29	174
EKERÖ	33	138	214	11	28
LINDEBERG	34	110	32	111	141
MÖLNDAL	35	61	85	93	155
KUMLA	36	118	20	149	108
TYRESÖ	37	49	178	26	144
EKSJÖ	38	190	60	139	9
KÖPING	39	38	49	70	244
OLOFSTRÖM	40	22	23	88	271
KNIVSTA	41	152	237	6	10
JÄRFÄLLA	42	16	121	89	185
NYNÄSHAMN	43	75	118	61	161
ÖREBRO	44	51	21	267	76
STORFORS	45	58	31	91	241
DOROTEA	46	257	1	159	5
SOLNA	47	11	151	154	107
HÄLLEFORS	48	42	4	143	236
HALLSBERG	49	136	10	148	132
UPPSALA	50	41	69	216	104
VÄSTERÅS	51	30	40	183	177

KOMMUN	Rankning	Andel utlandsfödda	Flyktingmottagande ¹	Arbetslöshet invandrare ²	Ohälsotal invandrare ³
MALMÖ	52	3	11	289	130
BORLÄNGE	53	90	43	255	46
ÅMÅL	54	124	74	191	50
HOFORS	55	82	38	62	258
GISLAVED	56	33	114	72	223
LINKÖPING	57	83	55	274	32
HÖGANÄS	58	120	180	87	58
MULLSJÖ	59	185	99	67	95
BURLÖV	60	6	18	248	175
EMMABODA	61	94	42	174	140

KOMMUN	Rankning	Andel utlandsfödda	Flyktingmottagande ¹	Arbetslöshet invandrare ²	Ohälsotal invandrare ³
ALE	76	63	111	37	262
NYKÖPING	77	112	101	145	117
ESKILSTUNA	78	26	24	206	224
VÄRMDÖ	79	96	240	8	138
LANDSKRONA	80	7	7	288	181
HÄBO	81	70	257	1	157
STENUNGSUND	82	156	216	34	79
ALINGSÅS	83	148	125	47	166
AVESTA	84	109	75	92	210
SKINNSKATTEBERG	85	47	92	56	291
HÄRRYDA	86	103	166	35	183
KARLSTAD	87	121	68	258	40
LESSEBO	88	68	34	179	207
OSKARSHAMN	89	153	204	65	68
FALUN	90	196	137	106	53
BORÅS	91	27	65	153	248
TROSA	92	92	174	2	225
VÄNERSBORG	93	165	83	162	86
LJUSDAL	94	255	155	73	14
SANDVIKEN	95	158	67	157	115
LAXÅ	96	80	13	141	269
ORSA	97	227	27	230	19
GÄVLE	98	108	71	246	81

PARTILLE	62	48	95	76	231
HÖGSBY	63	98	2	286	65
LERUM	64	144	160	23	124
LUND	65	36	133	273	11
VETLANDA	66	146	140	86	83
DANDERYD	67	53	235	166	2
JÖNKÖPING	68	64	96	171	125
STAFFANSTORP	69	114	212	60	71
SVALÖV	70	93	28	210	127
SIGTUNA	71	15	135	103	206
UDDEVALLA	72	88	46	222	113
ANEBY	73	210	131	121	8
MARKARYD	74	43	64	164	199
HANINGE	75	17	143	102	209

KARLSKRONA	99	169	54	277	7
SÄVSJÖ	100	122	19	250	120
KRISTIANSTAD	101	78	61	254	121
GÖTEBORG	102	14	48	260	194
TINGSRYD	103	164	73	175	106
BRÄCKE	104	212	108	187	15
SUNDSVALL	105	193	109	163	57
KUNGSBACKA	106	219	264	12	29
TIMRÅ	107	211	113	90	110
TRANEMO	108	79	167	22	256
BERG	109	288	223	10	6
HÄBO	110	238	157	31	101
DALS-ED	111	56	188	232	52
FALKÖPING	112	180	81	233	34

KOMMUN	Ohälsotal invandrare ²			
	Arbetslöshet invandrare ¹	Flyktningmottagande ¹	Andel utlandsfödda Rankning	Rankning
HÄRNÖSAND	113	199	17	276
ESLÖV	114	60	110	198
OXELÖSUND	115	37	179	43
LYCKSELE	116	235	12	283
SVENLJUNGA	117	113	158	44
HELSINGBORG	118	23	72	270
OSBY	119	117	36	236
HÖRBY	120	155	80	278
VIMMERBY	121	216	29	266
LULEÅ	122	147	66	228
HALMSTAD	123	52	89	190
SÅTER	124	256	200	15
KUNGSÖR	125	77	159	48
SORSELE	126	242	3	282
BODEN	127	230	142	85
SÖLVESBORG	128	130	169	122
TROLLHÄTTAN	129	40	84	211
ÅSTORP	130	31	88	208
HÖÖR	131	111	191	209
UMEA	132	142	163	231
ÖRNSKÖLDSVIK	133	245	97	180
KARLSHAMN	134	176	45	226
ÄNGELHOLM	135	157	219	134
LOMMA	136	204	265	41
NORRÖPING	137	50	70	261
HÄSSLEHOLM	138	101	153	242
KARLSKOGA	139	71	141	114
KIRUNA	140	150	232	30
KROKOM	141	260	107	118
SOLLEFTEÅ	142	241	51	223
MALUNG	143	200	91	138
FLEN	144	65	14	243
STRÖMSTAD	145	19	190	280
HÄRJEDALEN	146	249	242	69
GÄLLIVARE	147	224	186	68
NYKVARN	148	87	244	5
LUDVIKA	149	131	116	97
MÖNSTERÅS	150	202	162	107
PERSTORP	151	35	126	217
HULTSFRED	152	115	26	241
NORBERG	153	95	94	112
TIBRO	154	126	25	235
FALKENBERG	155	105	90	244
TRELLEBORG	156	54	149	224
SÖDERKÖPING	157	261	192	49
ENKÖPING	158	107	148	104
LILLA EDET	159	59	134	130
ARJEPLOG	160	206	274	39
BJURHOLM	161	273	206	120
GÖTENE	162	186	177	54
RONNEBY	163	141	120	249
HAMMARÖ	164	228	234	24
BOLLEBYGD	165	194	260	9
KATRINEHOLM	166	69	52	264
ARVIKA	167	116	93	253
KALMAR	168	140	139	239
TRANÅS	169	160	165	152

FOTO: SCANPIX

KOMMUN	Ohälsotal invandrare ²			
	Arbetslöshet invandrare ¹	Flyktningmottagande ¹	Andel utlandsfödda Rankning	Rankning
VELLINGE	170	209	275	115
KINDA	171	263	195	32
KUNGÄLV	172	177	145	78
ARBOGA	173	135	100	184
BÅSTAD	174	173	225	178
NORRTÄLJE	175	123	194	46
ÖCKERÖ	176	275	267	4
ÄLVBYN	177	259	76	259
LAHOLM	178	161	175	158
MARIESTAD	179	127	106	168
ULRICEHAMN	180	168	154	100
TORSÅS	181	215	277	127
ÅTVIDABERG	182	262	86	201
JOKKMOKK	183	220	196	172
VARBERG	184	172	176	125
ÖSTERSUND	185	239	185	177
MORA	186	265	256	98
KIL	187	222	161	165
TIERP	188	207	122	144
SKÖVDE	189	81	168	167
STRÖMSUND	190	246	146	193
YDRE	191	232	279	38
DEGERFORS	192	102	189	99
SALA	193	163	30	225
GNESTA	194	171	261	21
KRISTINEHAMN	195	167	56	247
GULLSPÅNG	196	119	9	287
SVEDALA	197	181	268	59
HEDEMORA	198	154	130	101
PAJALA	199	72	273	147
VINGÅKER	200	184	62	189
SÄFFLE	201	208	102	268
ORUST	202	243	247	75
MARK	203	125	182	84
VÄNNÄS	204	286	249	27
VÄSTERVIK	205	201	138	215
KÄVLINGE	206	182	269	50
ÄRJÄNG	207	34	230	290
ÖVERTORNEÅ	208	9	271	155
BENGTSFORS	209	100	199	227
ÅRE	210	233	263	95
FORSHAGA	211	217	47	237
ÖSTRA GÖINGE	212	174	205	79
MOTALA	213	104	63	252
TANUM	214	143	241	205
ÄLVKARLEBY	215	134	129	151
LEKSAND	216	253	255	55
SKARA	217	162	136	220
VINDELN	218	276	285	82
YSTAD	219	178	227	185
MELLERUD	220	91	127	279
ÄNGE	221	264	105	194
RAGUNDA	222	258	281	13
LIDKÖPING	223	188	147	156
SKURUP	224	132	220	176
HUDIKSVALLEN	225	229	164	203
SMEDJEBACKEN	226	166	215	53
ÖSTHAMMAR	227	203	222	28
BJUV	228	32	173	251
LYSEKIL	229	151	132	218
HJO	230	244	246	132
TIDAHOLM	231	198	217	137
TJÖRN	232	223	245	113
BOLLNÄS	233	266	128	265
HEBY	234	191	78	192
SUNNE	235	247	254	202
STORUMAN	236	285	290	81
MÖRBYLÅNGA	237	274	284	117
MALÅ	238	283	289	173
ÖVERKALIX	239	231	203	136
NORDANSTIG	240	284	248	71
HAGFORS	241	195	228	256

KOMMUN	Ohälsotal invandrare ²			
	Arbetslöshet invandrare ¹	Flyktningmottagande ¹	Andel utlandsfödda Rankning	Rankning
LJUSNARSBERG	242	106	238	119
HERRLJUNGA	243	170	224	96
TÖREBODA	244	189	79	271
VADSTENA	245	218	172	131
SOTENÅS	246	205	243	123
BOXHOLM	247	268	57	284
ÄLVDALEN	248	277	286	181
GOTLAND	249	270	233	214
NYBRO	250	137	183	195
OCKELBO	251	279	213	20
SKELLEFTEÅ	252	254	103	272
EDA	253	10	272	291
LEKEBERG	254	281	239	57
MJÖLBY	255	221	181	221
FÄRGELANDA	256	214	210	116
BROMÖLLA	257	128	252	124
FILIPSTAD	258	149	152	212
ÖRKELLJUNGA	259	74	231	257
VALDEMARSVIK	260	250	229	204
SIMRISHAMN	261	183	150	240
ROBERTSFORS	262	269	226	126
KLIPPAN	263	86	197	263
GAGNEF	264	240	280	80
TORSBY	265	175	209	234
ESSUNGA	266	237	202	105
GRUMS	267	179	251	140
ARVIDSJAUR	268	289	253	229

ÖDESHÖG	269	234	201	150
HAPARANDA	270	1	270	285
SJÖBO	271	197	184	275
KRAMFORS	272	236	156	200
ÅSELE	273	267	282	135
BORGHOLM	274	252	266	129
SÖDERHAMN	275	226	119	262
VANSBRO	276	272	283	109
PITEÅ	277	278	250	186
KARLSBORG	278	282	288	238
ASKERSUND	279	251	259	108
NORSJÖ	280	287	221	196
GRÄSTORP	281	248	193	170
KALIX	282	145	258	219
TOMELILLA	283	187	198	281
VARA	284	225	278	142
OVANÅKER	285	290	236	188
MUNKFORS	286	213	276	245
MUNKEDAL	287	192	218	269
RÄTTVIK	288	271	262	199
NORDMALING	289	280	287	110
VILHEMINA	290	291	291	146
HELA RIKET	136	76	57	82

1.) Siffrorna för antalet flyktingar är de som kommunen faktiskt tagit emot, inte antalet de tilldelats. För kommuner som tagit emot mindre än fem flyktingar uppges ingen siffra i statistiken, varför den satts till noll.
 2.) Här räknas kategorin »Utländsk bakgrund», vilket innebär utrikesfödda eller den som har två utrikesfödda föräldrar.
 3.) Ohälsotal är genomsnittligt antal nettodagar med sjukpenning, rehabiliteringspenning, arbetsskadesjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning per individ.
 Källor: Försäkringskassan, Integrationsverket, Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Landsting.

► garagemoskéer och snart också ett budstempel i grannkommunen Gnosjö.

I Värnamo är alla i någon mån organiserade. Kyrkan är ofta startpunkten, sedan är det idrottsföreningar, Rotary, Lions, studieförbund, företagarföreningar. Tillammans bildar det ett nätverk med minst lika stort inflytande som kommunen.

Och in i det nätverket ska även invandrarna, från första stund. Det menar i alla fall Peter Lagerman och Raymond Pettersson som driver Värnamo Internationella Vänner. De berättar hur 40–50 Värnamofamiljer ställer upp som faddrar för nyanlända flyktingfamiljer. Det handlar om allt från det lilla, som att ungarna ska ut på sin första skolutflykt och

LÄRDOMAR FRÅN VÄRNAMO

1. Se invandrare som ett plus och en del av den lokala identiteten.
2. Koppla in Ams och jobb-nätverk från dag ett.
3. Många små företag gör det lättare för nya svenskar att komma in.
4. Starka nätverk kan fånga in och hitta jobb åt nyinflyttade.
4. Social kontroll engagerar samhället mot bidragsberoende.

inte har liggunderlag, till att fixa bosniska barnmorskor, stötta hemspråkundervisning och så klart tipsa om jobb.

Just den här kvällen har Internationella Vänner introduktion för nyanlända flyktingar på församlingshemmet. Ett dussintal nyfikna, men blyga, familjer placeras ut vid borden. Mötet inleds med ett litet föredrag om ostkakans betydelse och historia. Publiken verkar inte ha den blekaste aning om vad föredraget handlar om men efteråt äter alla ostkaka och vid varje bord får den nyinflyttade familjen sällskap av en kontaktperson från Värnamo. Frågan om var det finns jobb kommer upp nästan omedelbart, trots viss blyghet och svårigheter att kommunicera.

När pressen på att söka jobb ökade fick Edin Blekic från Prijedor ett tips om att han kunde bli maskinoperatör, något han aldrig drömt om att han skulle göra.

– Man får lära sig. Det gällde att bygga upp sitt liv igen från noll. Vi bosnier är kända som ett folk som gillar att jobba mycket, och klara oss själva, lite som smålänningar, påpekar Edin.

Den bilden bekräftas av att många invandrare i Värnamo har fler än ett jobb.

Jan Ekbergs studie visar också att bosnier i Gnosjöregionen tjänar nästan en halv gång mer än bosnier i Malmö eller Landskrona.

Fadil Gashi är en erfaren målare från Pristina i Kosovo. Efter en tid i Tyskland och Schweiz kom han till Rinkeby i Sverige. Där försökte han förgäves hitta jobb när

forskarna, professor Olof Åslund knuten till Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, pekar på att mycket av det som kommer fram i Värnamo är välkänt från forskningen; mottagandet, nätverk, att så fort som möjligt få någon form av jobb.

I början fungerade Sverige också på många sätt som Värnamo. Folk invandrade till Sverige för att söka jobb och placerades omedelbart på arbetsplatser. Men så kom 70-talskrisen och invandringpolitiken skärptes. Lagom till 80-talet var de flesta invandrare flyktingar och beskrevs ofta som en börda. Asylärendena utreddes i årtal innan de fick arbeta.

Det var då som den dåvarande regeringen uppfann »Hela Sverige«-strategin. Tanken var att det fanns kommuner med mängder av tomma lägenheter å ena sidan, och flyktingar i behov av bostad å andra sidan. Flyktingarna skulle placeras ut där de tomma lägenheter fanns, i »Hela Sverige«. Det uppenbara problemet var att där det fanns tomma lägenheter fanns i regel heller inga jobb.

När flyktingströmmen exploderade under Balkankrigen gav regeringen upp – flyktingarna fick flytta dit de ville. Från glesbygden var det uppåt 80 procent som ville vidare. Flytten gick

i regel i första skedet till storstäderna, där invandrarna hade många landsmän.

Men i storstäderna fick de heller aldrig in en fot på arbetsmarknaden. Där fanns inga nätverk som erbjöd jobb. Det har talats mycket om enkilver, att bara invandrare bodde i vissa kvarter. Men det skiljer inte Rosengård från Värnamo eller Gno-

FADIL GASHI, 54 ÅR

Driver egen målarfirma. Kom till Värnamo 2002. Från Kosovo kom han till Rinkeby. När han trots 25 år som målare inte fick något jobb fick han tips om Värnamo. Arbetsförmedlingen hittade genast flera företag som ville anställa honom.

en kompis tipsade honom om Värnamo. Nu är han en del av det nätverk som tar emot nya.

– Jag vet att tio albanska familjer flyttar hit i år från Landskrona och Malmö. De vill jobba och där finns ingenting. De har hört att man ska åka hit om man vill jobba.

»HELA SVERIGE«-HAVERIET

Varför är det inte som i Gnosjöregionen överallt i Sverige? En av de yngre ledande

1954

Gemensam nordisk arbetsmarknad, fritt att flytta och jobba inom Norden.

1950–60-tal

Arbetskraft rekryteras främst från Finland, Grekland, Jugoslavien och Turkiet. Högre sysselsättning bland invandrare än infödda svenskar. I praktiken fri invandring.

1966–69

Fackföreningsrörelsen kräver restriktivare invandring, ny lagstiftning med krav på tillstånd krävs före inresa, Invandrarverket inrättas.

1970-tal

Antal flyktingar ökar till över 10 000 per år, från bland annat Latinamerika (Chile) och Vietnam.

1980-tal

Flyktinginvandring från bland annat Iran, Irak, Libanon och Afrikas horn.

sjö. Enklaver i sig är inte problemet, men professor Olof Åslund.

–Har många personer i omgivningen haft en negativ erfarenhet av arbetsmarknaden så påverkar det möjligheterna och förväntningarna på att få ett jobb.

Politikerna försöker nu göra ett omvänt »Hela Sverige«. Integrationsminister Nyamko Sabuni och migrationsminister Tobias Billström, och den socialdemokratiska oppositionen, har alla talat om att uppmana de nya flyktingarna att inte flytta dit det finns tomma lägenheter, och inte heller dit de flesta av deras landsmän bor. De ska framför allt uppmanas att flytta till små orter där det finns jobb, som Värnamo.

Men det besvarar fortfarande inte frågan om varför invandrarna inte fick jobb i storstäderna. Vad kan Malmö lära av Värnamo?

Enligt Jan Ekberg är invandrarna outsiders på arbetsmarknaden. Höga inkomstlöner och anställningstrygghet kan göra företagen obenägna att anställa invandrare, som de upplever som lite mer osäkra kort. I Värnamo kunde nätverken överbygga det.

Svensk-amerikanska juristen Paul Lappalainen menar att problemet istället är att vi inte har någon erfarenhet av hur diskriminering ska motverkas, vare sig i storstäder eller i Värnamo.

–Politikerna har utvecklat en idé om att integrationen bara är att ha jobb. En ingenjör som tvingas köra taxi på grund av diskriminering har en överlevnadsstrategi. Men när politiker är nöjda med detta, är det en negativ signal om integration, säger Lappalainen.

Båda är dock eniga om att det faktiskt finns ett land som fungerar. Där storstäderna är som Värnamo: Kanada.

MULTIKULTIKANADA

–Javisst är jag invandrare!

Mohammed Abbas säger det med uppenbar stolthet i rösten när han får frågan där han sitter och söker jobb på Dixie Blossor Jobs Center, i Torontoförorten Mississauga. »Migrant«, invandrare, känner han är ett positivt laddat ord.

Kanada är på många sätt slående likt Sverige. Glesbefolkat, tysta skogar, vint-

rar med snö och hockey, välfärdsstat. Men när det gäller invandring är det en annan värld. Varje år tar Kanada emot en kvarts miljon invandrare, nästan dubbelt mot Sverige i förhållande till storleken. Landet tar först emot ungefär lika många flyktingar som Sverige, men därutöver tar man dessutom emot hundratusentals arbets-

DZENANA ZORLIK, 45 ÅR
Överläkare. Kom till Värnamo 1996. Trots att hon redan var läkare i Bosnien tog Dzenana svensk kunskapsexamen i invärtes medicin och kardiologi (hjärtspecialist). Att också fixa svenska examina är ett måste för karriären, enligt Dzenana.

kraftsinvandrare, 60 procent av totalen.

En av dem är Shwan Akrawi, it-expert som kom till Sverige 1990, från kurdiska delen av Irak. Han talar utmärkt svenska, har jobb som löneadministratör på ett stort svenskt företag. Men han är trött på att inte få bra it-jobb och har sett hur hans släktingar och vänner lyckats i Kanada.

–Samma ögonblick som jag landade på flygplatsen i Kanada kände jag mig hemma.

Jag älskar Sverige, som givit mig så mycket och som tagit emot mig. Men det finns alltid en barriär mellan mig och dig, där du inte upplever mig som riktigt svensk. Det kände jag inte i Kanada, säger Shwan Akrawi.

Till skillnad från i Sverige är sysselsättningen bland invandrare hög, arbetslösheten och bidragsberoendet lågt. En av parallellerna mellan Toronto och Värnamo: en kompakt jobbkultur.

–Invandringen är en av motorerna bakom Kanadas starka tillväxt, säger professor Joseph Reitz, professor på Toronto University, och själv invandrare från USA.

Glesbygdskommuner på Kanadas Atlantkust försöker nu rekrytera invandrare, eftersom de anses vara viktiga för tillväxten. De populistiska argument som ibland hörs i Europa och USA, att invandrarna tar våra jobb, eller att det räcker med att ta emot flyktingar, tycks helt frånvarande.

Och trots att Kanada tar in två olika sorters invandrare, de som kommit genom ett tufft poängsystem och flyktingar, så tycks arbetsgivarna inte göra någon skillnad.

–För dem ser alla invandrare likadana ut, säger Ratna Omidvar, själv framgångsrik invandrare, som driver mentororganisationen Maytree Foundation.

Kanadas svar på Värnamo är det nästan hundra gånger större Toronto, en världsmetropol som bara på två decennier har vuxit från två till tre miljoner invånare, hälften av dem är i dag utlandsfödda.

Åker man tjuugo minuter åt ena hållet är det ett gigantiskt Chinatown. Tjuugo minuter fortsätter på sidan 28. ▶

1992–96

Flyktinginvandring från före detta Jugoslavien, främst Bosnien och Kosovoanbaner.

Sverige går med i EU:s gemensamma arbetsmarknad EES.

1998

Integrationsverket bildas.

2004

EU får tio nya medlemsländer. Sverige väljer att inte stänga arbetsmarknaden med övergångsregler, men invandringen blir blygsam.

2007

Flyktinginvandring från inbördeskrigets Irak.

VÄLKOMNANDE BAKVERK

Föreningen Internationella Vänner bjuder bland andra Hung Ne på ostkaka i Församlingshuset i Värnamo. Här får nyanlända invandrare träffa fadderfamiljer. Trots språkförbistring knyts kontakter.

DIKTEN OM SVERIGE

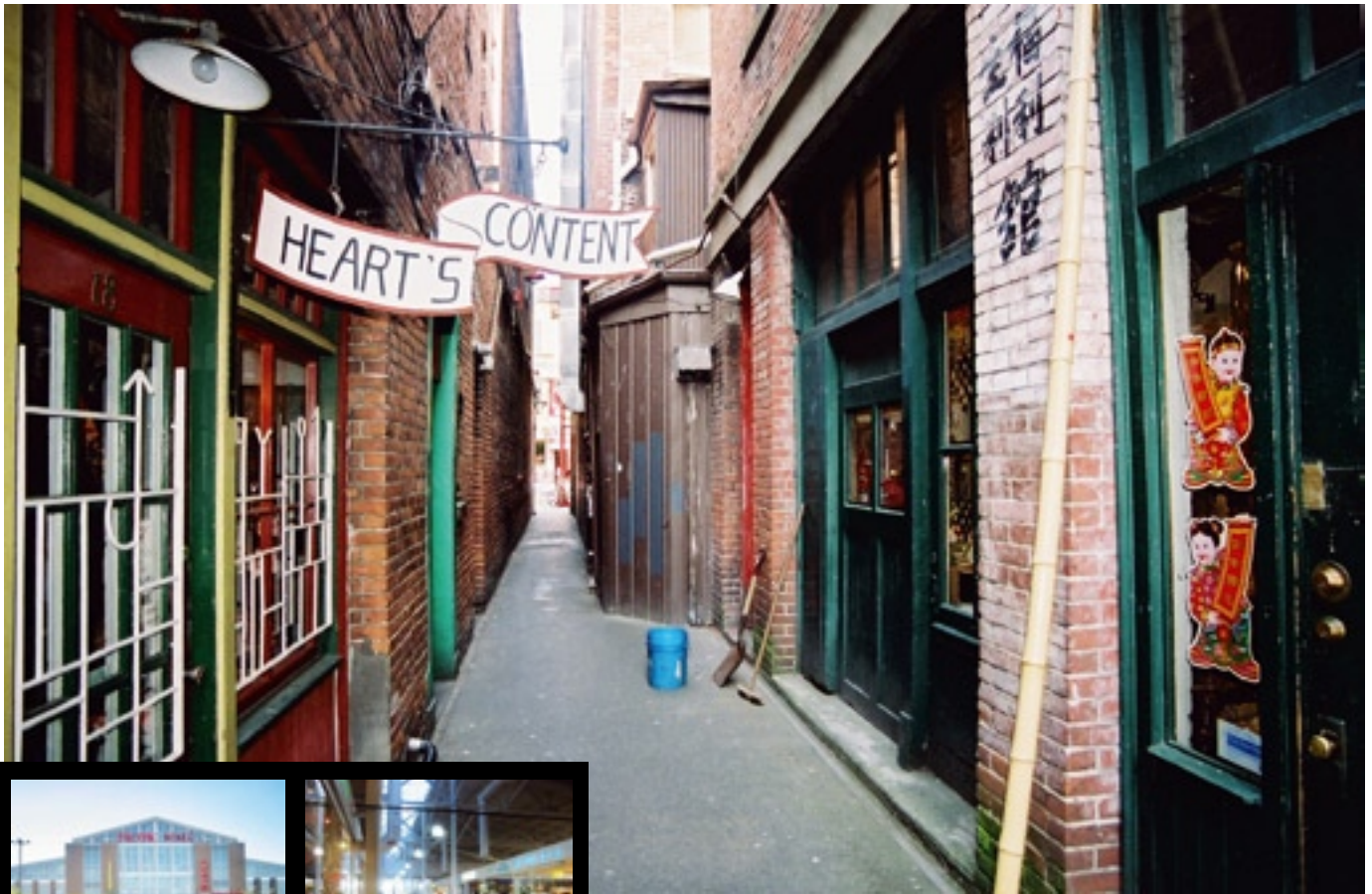
Samtidigt med Internationella Vänner håller Bosniska kvinnoföreningen årsmöte i församlingslokalerna. De 250 deltagarna har uppmuntrats att ta med sig något. Sadeta Sokol tog med sig sin dikt om Sverige.

SVERIGE

Sverige är ett vackert land
jag reser genom det
Jag håller landet Sverige kärt
jag lever där
Fritt, demokratisk och
rättvist landet är
Du är ön i havet
Blomman i den vita snön
min utväg vid flykt
Utvägen för folket som måste fly
sången i tystnaden, solen på himlen
och även sjöarna, stora, vågiga
stränderna i solskenet.
Du ger en otrolig lycka och tillfredsställelse
de lockar oss.
Vackra land, vackra land
tack för allt
tack för allt du bidragit med till oss.

Vaxjö

Sadeta Sokol

NYA KINA

I Kanada bor över en miljon personer med ursprung i Kina. Traditionen av asiatisk invandring är lång och här finns både gamla Chinatown och gigantiska asiatiska köpcentrum som Pacific Mall i Toronto.

► ter åt andra hållet ligger indisk-pakistanska Mississauga.

Toronto må vara hundra gånger större än Värnamo, men när det gäller jobbnätverk och den första kontakten vid framkomsten är de mycket lika.

–Direkt när invandrare kommer till flygplatsen får de en lista på hundratals jobbnätverk som de kan få stöd av, säger Nitin Dhori, och driver ett mentorprogram med stöd av kanadensiska staten.

Byggnadsingenjören Mohammed Abbas har hittills bara fått lågkvalificerade jobb och när han fick testa att jobba som ingenjör fick han sparken. Men när vaktmästaren i hans hus, en sikh från Indien, säger att i »Kanada får vi aldrig några bra jobb« blir Mohammed förbannad.

–Alla här kan lyckas om de bara anstränger sig, säger han.

På jobbcentret föreslår Nitin Dhori att han får kontakt med en etablerad ingenjör

som kan ge honom tips.

En annan sak som är gemensam med Värnamo är den låga acceptansen för bidragsberoende. Man tar hellre vilket jobb som helst, menar Nittin Dhori.

Gemensamt med Värnamo är också stoltheten över att vara invandringsbygd. Ända sedan 1971 har den officiella linjen varit »multikulturalism«.

–Här i Toronto går knappt en vecka utan att en av våra hundratals olika etniska grupper firar

»Här i Toronto är invandrare stolta över sitt ursprung och inte rädda för att visa sig.«

RATNA OMIDVAR, driver mentororganisationen Maytree Foundation.

någon festival eller har någon högtid. Det finns generation efter generation av invandrare, stolta över sitt ursprung och inte rädda för att visa sig, säger Ratna Omidvar.

–Invandringen förknippas starkt med

landets success story, säger professor Joseph Reitz.

Bevisligen har många redan lyckats i Kanada. Kanadensisk-jamaicanske investeraren Michael Lee Chin är en av världens främsta miljardärer. Turkiskfödde Mike Lazaridis har uppfunnit Kanadas mest kända it-produkt, mobildatorn Blackberry. Kanadas generalguvernör, brittiska drottningens ställföreträdare, Michaëlle Jean, är invandrare från Haiti.

Men inte heller i Kanada är allt rosenrött. Ratna Omidvars organisation Maytree Foundation sänder just nu en reklamspot som visar två personer som diskuterar med chefen hur han ska förbättra företagets

logistik, kvinnan reser sig sedan upp för att avsluta sin städrunda på kontoret. Poängen är att alltför många akademi-

ker inte får en chans, utan stannar i enkla servicejobb.

En av dem är Najia Alawi. Hon är kommunikationskonsult med en MBA från USA som jobbat i New York. Men när vi träffas i

INSPIRATÖRERNA USA, Kanada, Irland och Storbritannien framhålls ofta som förebilder för lyckad integration.

USA

Anses vara världens främsta invandringsland, och studier visar att man som invandrare har lättare att få jobb (om än ofta från en låg nivå) än i något annat land. Arbetslösheten bland manliga invandrare är lägre än bland vanliga amerikaner.

I dag får dock mindre än en miljon nya invandrare per år uppehållstillstånd. I gengäld uppskattas det att det finns 7–12 miljoner illegala invandrare i USA, minst en tredjedel av alla utlandsfödda. Bush-administrationen försöker med stängsel stoppa illegal invandring från Mexiko, men i gengäld erbjuder gästarbetarvisum.

Välkomnade blivande amerikaner.

STORBRIANNIEN

Beröms för låg arbetslöshet bland invandrare, inga övergångsregler för nya EU-länder och ett mångkulturellt London där det är lätt att få låglönejobb.

Invandringsreglerna liknar Sveriges, men fler flyttas inom storföretag till Storbritannien och färre tas emot som flyktingar.

Relativt många företagsledare är första eller andra generationens invandrare. Efter terrordåden i London har dock debatten förändrats och fokus lagts på problem i etniska enklaver och mer restriktiv invandringspolitik.

KANADA

Har vad man kallar »kontrollerad invandring«. Varje år tar landet in cirka 250 000 invandrare och av dessa ska 60 procent vara arbetskraftsinvandrare, 20 procent familjeåterförening och 20 procent flyktingar.

Arbetskraftsinvandrarna antas alla enligt ett poängsystem där man får poäng för utbildning, språkkunskaper i engelska och franska, anknytning till Kanada och ålder.

De flesta invandrare kommer till storstäderna Toronto, Montreal och Vancouver. Det finns få illegala invandrare.

IRLAND

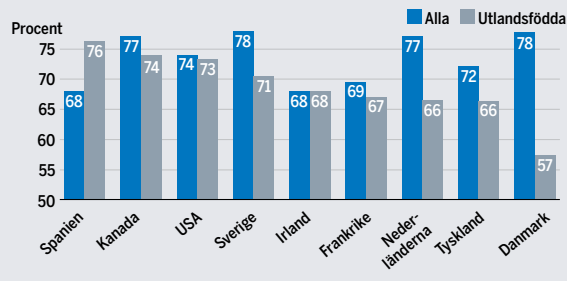
Har gått från att ha varit ett av vår tids stora utvandringsländer till att bli ett stort invandringsland.

Ökningen har skett genom att fler arbetsgivare begärt uppehållstillstånd för utländska arbetare, främst från de östeuropeiska EU-länderna.

Det politiska klimatet har dock hårdnat de senaste åren. Kritik riktades mot att flyktingar kommit till Irland och i väntan på asylbesked fick barn, vilket enligt lagen gav både barn och förälder medborgarskap. Den regeln skrotades i en folkomröstning 2004.

SÅ MÅNGA INVANDRARE HAR JOBB

Mississauga jobbar hon i en klädbutik.

– Det talas mycket om »kanadensisk erfarenhet«, men ofta är det bara ett svepskäl för att man inte litat på invandrare.

HO CHI MINH-LEDEN

Även i Värnamo finns ibland ett glastak.

– Det är lätt att få ett jobb inom industrin, men det är svårare om man vill bli advokat eller revisor, säger Dzenana Zolak, överläkare och hjärtspecialist på sjukhuset i Värnamo och en av stadens invandrare som genom stenhårt arbete och svenska examina slagit sig fram till en tung position i det svenska samhället.

Ett tecken på att invandrare trots allt arbetar sig upp på den sociala skalan är att allt fler köper bilar och, symboliskt viktigt i Gnosjötrakten, sitt eget hus. Allt fler invandrare går ihop om att dela på en villa, eller köper en själv.

– Jag brukar skämta och kalla det här Ho Chi Minh-leden, säger Inge Johansson och pekar ut från sin magnifika villa över den väg i Gnosjö som nu kantas av prydliga villor uppköpta av vietnameser.

Och även Värnamo har sina invandrarbarn som blivit kändisar. På Café 18 på Storgatan i Värnamo finns ett anslag för

en av Värnamos söner, SVT:s fotbollsguru Sladjan, som ska hålla föredrag på Grand Hotel. En annan kändis är Alice Bah, vars pappa kom från Ghana till Värnamo.

Fortfarande är det dock få invandrare som startar sitt eget företag, det är nästan bara restauranger och pizzerior. Men i Gnosjöregionen är småföretagandet heligt och att försöka hjälpa invandrare att starta eget är i det närmaste en ryggmärgsreaktion. I Värnamo startade kommunen i höstas ett projekt för invandrarföretag med EU-pengar. Av de 21 deltagarna från 18 länder har redan åtta startat företag, berättar ansvariga Sanne Fandrup, själv invandrare från Köpenhamn.

Både Fadil Gashi och Edin Blekic hör till dem som startat eget. Efter 30 år som målare är Fadil Gashi redo att vara sin egen, med nyfixad firmabil och uppdrag nog att sysselsätta sig själv, och kanske snart någon till. En annan är Edin Blekic som nu förestår den lilla »Pølsemannen«-kiosken utanför köpcentret EKO. Han när fortfarande drömmen om att starta en dockteater igen men framför allt önskar han att hans barn ska plugga vidare och göra karriär.

I slutändan är kanske de invandrades barn, svenskarna som är födda och upp vuxna i Sverige, den verkliga värdemätaren på hur väl integrationen fungerar. Rörstorpskolan i Värnamo, där över hälften eleverna har invandrarbakgrund, och är känd för sina goda resultat, satsningen på hemspråksundervisning och sin nolltolerans för svordomar och »dålig svenska«.

En produkt av Värnamos skolsystem kan man ladda ned på You Tube, samlingsplatsen på internet för videosnuttar. Där finns låten »Det här är min stad, det här är Värnamo« av Elfaco och Vassago. Här berättas det i korthet hur det är att vara ung i Värnamo, det talas både om att »röka på« och att »vissa har det svårt och andra har det bra«. Men refrängen går »Det här är min stad, det här är mina år, det här mitt liv« och »Till Värnamo stad skänker jag mitt liv«.

Fotnot: Efter detta reportages slutförande fick Najia Alawi i Toronto jobb som kommunikationskonsult.